

KÜRTAJ VE İLİŞKİSEL ÖZERKLİK

ISSN: 2572-5408 (Print)

ISSN: 2572-5416 (Online)

Dr. Olcay KARACAN

Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı

ABSTRACT

Carol Gilligan who is a care ethics theoricien, has been debating abortion issue for quite a long time. In discussing abortion she claimed that autonomy is not important for womanhood, justifying her claim with argument that women depend on their relationships.

In discussing the connection between care ethics and abortion she limits her evaluation only on liberal autonomy's perspective, thereby ignoring relational autonomy's perspective. As such I intend to evaluate abortion from a relational autonomy's perspective.

ÖZET

İhtimam etiği teorisyenlerinden Carol Gilligan kürtaj konusunu uzun zamandır tartışmaktadır. Gilligan kürtaj konusunu tartışırken kadınlar ilişkilerine bağlı olduklarından özerkliğin kadınlar için önemli olmadığını iddia etmiştir. Ancak Gilligan bu iddia da bulunurken kendisini sadece liberal özerklik anlayışıyla sınırlayarak ilişkisel özerklik anlayışına yer vermemektedir. Oysa bu çalışmada ihtimam etiği ve kürtaj ilişkisi ilişkisel özerklik anlayışına yer verilerek değerlendirilecektir.

KÜRTAJ VE İLİŞKİSEL ÖZERKLİK

Kürtaj konusu genellikle ceninin hakları ve kadınların kendi bedenleri üzerinde hak sahibi olma ikilemine sıkışılarak tartışılmaktadır. Bu konu nadiren kadınlar ile erkekler arasındaki cinsel eşitsizlikle bağlantısı kurularak tartışılmaktadır.¹ Oysa ihtimam etiği teorisi kürtaj konusunun hem bu ikilemin dışına çıkılarak hem de kadınlar ile erkeklerin cinsel eşitsizliği gözden kaçırılmadan tartışılması için uygun bir zemin sunabilir. Ancak bunun için ihtimam etiği teorisinin de oldukça önemli olan ilişkisel özerklik anlayışını kürtaj tartışmasına dahil edilmesi gerekmektedir.

İhtimam etiği teorisyenlerinden Carol Gilligan kürtaj konusunu uzun zamandır tartışmaktadır. Gilligan kürtaj konusunu tartışırken kadınlar ilişkilerine bağlı olduklarından özerkliğin kadınlar için önemli olmadığını iddia etmiştir.² Gilligan bu iddia da bulunurken kendini sadece liberal özerklik anlayışıyla sınırlayarak ilişkisel özerklik anlayışını görmezden gelmektedir. Zira yukarı da belirtildiği gibi ilişkisel özerklik anlayışını kürtaj tartışmasına dahil etmeden ihtimam etiği perspektifinden kürtaj konusunun cinsel eşitsizlikle ilgisinin kurulabilmesi mümkün değildir.

¹ İçten Keskin, "Kürtaj Tartışmaları ve Feminizm", Fe Dergi, Feminist Eleştiri 7, Sayı 1, http://cins.ankara.edu.tr/13_7.pdf, Erişim Tarihi, 02/06/2017

² Carol Gilligan, In a Different Voice, Harvard University Press, 1982, s. 55-72.

Bu çalışmada kürtaj ve ihtimam etiği ilişkisi ilişkisel özerklik anlayışına yer verilerek açıklanacaktır. Ancak bu değerlendirmeyi yapabilmek için ilk önce kürtaj ve cinsel eşitsizlik ilişkisinden bahsedilecektir. Ardından kürtajın ihtimam etiği teorisyenlerinden Gilligan tarafından nasıl değerlendirildiğinden söz edilecektir. Sonrasında da kürtaj konusu ilişkisel özerklik anlayışıyla birlikte değerlendirilecektir.

Kürtaj konusu yukarıda belirtildiği gibi genellikle ceninin hakları ve kadınların kendi bedenleri üzerindeki hakları ikileminde tartışılmaktadır.³ Bu ikilem ise, ceninin sadece cenin olarak değerlendirilmeyip, onun sağ doğmuş bebekmiş gibi değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Daha açık bir anlatımla olmayan bir ikilemden hareketle bu konu tartışılmaktadır. ⁴ Dahası bu tartışma kadınların cinsel yaşamlarının kontrolünün kendi ellerinde olduğu varsayılarak yapılmaktadır. ⁵

Kürtaj konusu tartışılırken kadınların çoğu zaman cinsel yaşamlarının kontrolü kendi ellerinde olmadığı (kadınların erkeklerle cinsel eşitsizliği) göz ardı edilmesine rağmen, bu konunun kadınların kendi bedenleri üzerinde hak sahibi olmalarından hareketle tartışılması kürtajın yaşam hakları ve sağlık hakkı başta olmak üzere diğer haklarla ilgisinin kurulabilmesi için gereklidir. Çünkü kadınlar ile erkekler arasındaki cinsel eşitsizlik kadınların yaşadıkları cinselliğin koşullarını kendilerinin belirleme imkanı vermediğinden, kadınların kendi bedeni üzerindeki haklarının cinsel partnerlerince ihlaline neden olmaktadır. Bu noktadan hareket edildiğinde istenilmeyen gebeliklerin sadece kadınların güvenli ve sağlıklı biçimde yeterince korunamamasıyla açıklanamaz. Bu tür gebeliklerin bir kısmını kadınların cinsel partnerlerinin (kocaları, erkek arkadaşları, sevgilileri gibi) arzu ve isteklerini ön planda tutarak cinsellik yaşamak zorunda kalmalarıyla da bağlantılıdır. Kısaca istenilmeyen gebelikler, çoğunlukla istenilmeyen cinsellikle ilgilidir.⁶

Kürtaj konusu kadınların kendi bedenleri üzerinde hak sahibi olmaları üzerinden tartışılırken de kürtajın kendi başına bir hak olmadığı sadece kadınların bazı hallerde başvurmak zorunda kaldığı son çare bir müdahale olduğu unutulmamalıdır. Zira bu müdahalenin yapılmaması kadınların yaşam ve sağlık hakları başta olmak üzere başka haklarının da ihlaline neden olmaktadır. ⁷

Catherina MacKinnon kadınların kendi arzu ve isteklerini ön plana almadan cinsellik yaşamaya zorlanmalarının kadınlara yönelik cinsel şiddet olduğu ileri sürmüştür. Çok sayıda kadının son çare olarak kürtaja başvurmak zorunda kalmaması için, cinselliğin yalnızca erkeklerin belirlediği koşullarda, belirlendiği zamanlarda, belirlendiği normlar çerçevesinde yaşanmaması gerektiği söylemiştir. Kadınların yalnızca hamile kalabilme gibi biyolojik özellikleri nedeniyle değil, erkeklerle eşit olmayan toplumsal koşullarda cinsellik yaşamak zorunda kalmaları nedeniyle, kürtaja başvurmak gibi son derece güç bir durumla karşılaştıkları da dile getirilmiştir.⁸

Kürtaj konusu ihtimam etiği teorisyenlerinden Carol Gilligan tarafından tartışılmıştır. Gilligan kadınların kürtaj kararını haklar ve ilkelere dayalı olarak değil, başkalarıyla ilişkilerini ve onlara yönelik sorumluluklarını göz önüne alarak verdikleri için soyut haklara ve ilkelere dayalı etik teorilerin kürtaj konusunu değerlendirmek için uygun olmadığını dile getirmiştir.⁹ Zaten Gilligan, kadınların erkeklerden farklı olarak ilişkiler ağı içerisinde var olduğundan kadınların akıl yürütme biçimlerinin erkeklerden farklı olduğunu ve bu farklılıklarının ilişkilerine ve sorumluluklarına dayalı ahlak anlayışı oluşturduğunu iddia etmektedir. ¹⁰ Buradan hareketle kadınların etik problemlerin hangi soyut kurullarla ve ilke ile ilgili olduğunu düşünmeden önce onların etik problemleri içinde buldukları ilişkileri ve içinde bulunulan somut durumu ön plana alarak değerlendirdiklerini iddia etmektedir.¹¹

³Donald P. Judges "Taking Care Seriously: Relational Feminism, Sexual Difference and Abortion", North Carolina Law Review, 1994-1995, Vol. 73, Judges, 1994-1995, s. 1354-1356.

⁴Akasya Kansu Karadağ, "Ahlak ve Hukuk Arasında Sıkışan Kürtaj", dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2150/22279.pdf, Ertişim tarihi, 15.03. 2017

⁵Catherine MacKinnon, "Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru", Metis Yayınları, İstanbul, 2003, s. 213.

⁶MacKinnon, 2003, s. 200-216.

⁷Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kürtaj Yasağına Karşı Akademik Bilgilendirme" Kürtaj Tartışmalarına Üniversitenin Bakışı" toplantısı, 12 Haziran 2012

⁸MacKinnon, 2003, s. 200-224.

⁹Gilligan, 1982, s. 55-72.

¹⁰Will Kymlicka, Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., (Çağdaş Siyaset Felsefesi Dizisi), İstanbul, 2006, 2006, s. 556-559.

¹¹Lawrence A. Blum, "Gilligan and Kohlberg: Implications for Moral Theory." Ethics içinde, 1988, S.98.3, s. 475-476.

Gilligan kadınların kendilerini ilişkileriyle birlikte tanımlamaları nedeniyle özerkliğin kadınlar için önemli olmadığını öne sürmektedir. Gilligan kadınlar için özerkliğin önemli olmadığını öne sürerken sadece liberal özerklik anlayışını göz önüne almaktadır. Zira liberal özerklik anlayışı bireylerin kendi kararlarını kendi vermesi ve kendi kendisini yönetmesi ve kendi hayatlarıyla ilgili kararları kendilerini vermesine dayalıdır.¹²

Liberal özerklik anlayışı kişinin yalnızca kendisini referans aldığı için yeterli görülmeyip, kişilerin kendi istediği gibi bir insan olmasından yola çıkılarak tanımlanmasının kişilerin ilişkilerinin görmezden gelinmesine yol açacağı öne sürülmektedir.¹³ Bu nedenle liberal özerklik anlayışı Gilligan'dan sonraki ihtimam etiği teorisyenlerince yeterli görülerek bu özerklik anlayışına alternatif olarak sadece kadınların değil insanların birbirleriyle olan ilişkilerini hesaba katan ilişkiyel özerklik anlayışı geliştirilmiştir.

Gilligan kadınların kürtaj kararını kendi bedenleri üzerinde haklarından önce partnerlerinin ceninin dünyaya gelmesini isteyip istemediğini, varsa diğer çocuklarına karşı sorumluluklarını vs...¹⁴ hesaba katarak verdiklerini belirtmektedir. Buradan yola çıkıldığında Gilligan'ın kürtajın kadınların sadece kendi bedenleriyle ilgi olarak verdikleri bir karar olmadığı konusundaki tespiti dikkate alınmaya değerdir. Gilligan kendi teorisinde kadınların özerkliğine yer vermese de özerk bir varlık olmak kürtaj kararı için son derece önemlidir. Her ne kadar liberal özerklik anlayışı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı koşulları görmeye olanak sağlamasa da ilişkiyel özerklik anlayışı kadınların kürtaj kararı verirken yaşadığı eşitsizlikleri görmeye olanak sağlamaktadır.¹⁵ Zira bu özerklik anlayışı tüm ilişkileri desteklemeyi içermemekte, tahakküm etmeye ve edilmeye dayalı ilişkileri eleştirel biçimde değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.¹⁶ Buradan yola çıkıldığında ilişkiyel özerklik anlayışının kadınların kürtaj öncesindeki yaşamış oldukları cinsel eşitsizlikleri ve kürtaj olurken göz önüne aldıkları ilişkilerdeki eşitsizlikleri de eleştirel biçimde değerlendirmeye zemin hazırlayacağı söylenebilir.

¹²Jonathan Herring: *Caring and the Law*, Hart Publishing, Oxford 2013, s. 71-72.

¹³Holger Baumann, : "*Reconsidering Relational Autonomy. Personal Autonomy for Socially Embedded and Temporally Extended Selves*", *Analyse & Kritik* içinde, 2008.2008, s. 444-446.

¹⁴Gilligan, 1982, s. 20-30.

¹⁵Olcay Karacan, "İhtimam Etiği Teorisinden Hareketle Hukuk Eğitiminin Değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, Ankara, Yayınlanmamış Doktora Tezi , s. 104-107.

¹⁶Nadire Özdemir, "Aile Hukuku ve İlişkiyel Özerklik", *Didem Yaylı Anısına Ankara Barosu Özel Sayısı*, 2015, S:4 s.49.